

DERECHO Y POLÍTICAS AMBIENTALES EN ISLAS BALEARES

—

DRET I POLÍTQUES AMBIENTALS A ILLES BALEARS

JOSEP MANUEL GÓMEZ GONZÁLEZ

Jefe de Servicio de Ordenación del Territorio

Departamento de Territorio. Consejo Insular de Mallorca

SUMARIO: 1. Introducción. 2. Espacios naturales. 2.1. Actualización de los instrumentos de ordenación de diferentes espacios naturales de Illes Balears. 2.2. Aprobación definitiva del PORN de s'Albufera de Mallorca. 2.3. Sobre la gestión del Parque Nacional Marítimo-terrestre del Archipiélago de Cabrera. 2.4. Sobre la disciplina y la gestión en algunos espacios naturales, el caso de Ses Salines d'Eivissa y Formentera. 2.5. Estrategia de movilidad sostenible del Parque Natural de Ses Salines. 3. Protección de la fauna y la flora. 3.1. Protección de las praderas de posidonia. 3.2. Plan de recuperación del águila pescadora. 3.3. El Plan de conservación de la flora amenazada de Menorca. 4. Otras políticas ambientales. 4.1. Sobre custodia del territorio. 4.2. Revisión de la planificación hidrológica

1. INTRODUCCIÓN

Continuamos en un contexto condicionado por los efectos de la pandemia de COVID-19 que centra la atención de las prioridades públicas y acapara buena parte de las agendas políticas.

El avance en materia de políticas ambientales en las islas también se está viendo lastrada por estas circunstancias especiales que, mayoritariamente, está propiciando trabajo de despachos, revisión de instrumentos normativos y pequeños avances que no implican la generación de grandes expectativas con relación a los grandes retos ambientales que debemos afrontar: la lucha contra el cambio climático y la descarbonización de nuestra economía.

No parece que ni uno ni otro reto vayan a sufrir grandes avances más allá de las implantaciones normativas aprobadas la anterior legislatura, en especial la Ley

10/2019, de 22 de febrero, de cambio climático y transición energética, con su ambicioso contenido en la lucha contra el cambio climático y la voluntad de fijar el camino a seguir para hacer efectiva la transición de las Islas Baleares hacia las energías limpias y un futuro sostenible y viable, socialmente, económicamente y ambientalmente.

2. ESPACIOS NATURALES

2.1. Actualización de los instrumentos de ordenación de diferentes espacios naturales de Illes Balears

En Illes Balears se inició en la pasada legislatura un proceso de actualización de los instrumentos de ordenación de sus espacios naturales, tanto en lo que concierne a los Planes de Ordenación de los Recursos Naturales (PORN) como respecto a los Planes Rectores de Uso y de Gestión (PRUG). La redacción de los mismos avanza en su procedimiento, tanto substantivo como ambiental, habiendo superado buena parte de ellos los trámites necesarios para la redacción de las propuestas definitivas.

Por otra parte, quedan todavía algunos espacios que no han iniciado la revisión de sus instrumentos y algunos empiezan ahora la primera formulación de PRUG y otros han iniciado el procedimiento a la vista de la revisión de sus respectivos PORN, a los efectos de armonizar ambos regímenes normativos.

En este sentido hemos podido leer en el *Boletín Oficial de las Illes Balears* del 28 de enero de 2021, a propuesta de modificación del PORN de la Serra de Tramuntana, que en principio incrementa en 200 hectáreas las zonas de exclusión previstas en el Plan vigente.

Las Zonas de exclusión están reguladas por la Ley para la Conservación de los Espacios de Relevancia Ambiental (LECO) definiéndolas como aquellas áreas con mayor calidad biológica o que contiendan los elementos bióticos o abióticos más frágiles, amenazados o representativos. El acceso y la estancia de personas en estas zonas tiene que ser regulado en los instrumentos de planificación y gestión atendiendo prioritariamente a su conservación, procurando, a la vez, satisfacer las finalidades científicas, educativas y de disfrute de los bienes de

dominio público y de los integrantes del patrimonio cultural, en las condiciones oportunas para la conservación del espacio natural.

Esta modificación puntual revisa exclusivamente las zonas de exclusión en el ámbito del Paraje Natural atendiendo al acuerdo de Pleno del ayuntamiento de Pollença, aprobado en noviembre de 2019, motivado por las instancias judiciales sucedidas a raíz del litigio existente sobre el Plan General de Ordenación Urbana (PGOU) de Pollença y las previsiones que este hace en relación con la servidumbre de paso por el camino de Ternelles para acceder a Cala Castell y al Castell del Rei. Este cambio a zona de uso compatible del tramo final del camino de Ternelles permitiría un acceso restringido en ciertas épocas del año a Cala Castell. Así, la propuesta elimina la categoría de zona de exclusión en el tramo final del camino que da acceso a Cala Castell y en la zona playera de la misma cala, cambiando la categoría a zona de uso compatible y equiparándola así al resto de playas del Paraje Natural.

De todos modos, en la propuesta se advierte que la playa tendría que ver limitado en su totalidad el número de usuarios, al menos, durante las épocas más sensibles para las especies de rapaces más amenazadas y que están presentes en la zona. En este sentido, se propone aplicar las conclusiones del estudio realizado por la UIB en 2002, coordinado por MIQUEL MOREY y MAURICI RUIZ, en el que se estableció una capacidad de carga máxima de 20 personas diarias en Cala Castell. El uso de la playa solo se permitiría entre los meses de septiembre y enero, ambos incluidos.

La propuesta de modificación puntual mantiene, en cambio, la zona de exclusión del Castell del Rei. Los informes técnicos consideran que actualmente este espacio constituye un santuario para algunas de las especies y hábitats más valiosos y emblemáticos del archipiélago.

El servicio de Protección de Especies propone la creación de dos nuevas Zonas de exclusión (Puig Rodó y Tossa de sa Martina) que abarcarían una superficie de 201,4 hectáreas. En estas dos zonas se encuentran los cuatro núcleos principales de la única colonia de buitre leonado (*Gyps fulvus*) de las Illes Balears. El buitre leonado es una especie incluida en el Libro de Especies Silvestres en Régimen de Protección Especial (LESPE). Su presencia en

Mallorca está documentada desde 2008 y es posterior, por lo tanto, a la aprobación del PORN. En estas dos zonas, además, se ha identificado un nido de milano real (*Milvus milvus*), especie en peligro de extinción, y cuatro territorios seguros de águila calzada (*Hieraetus pennatus*), incluida en el LESPE.

Finalmente, se modifican dos errores cartográficos en las Zonas de exclusión aprobadas el 2007. Se elimina así la categoría de zona de exclusión a los tramos finales del camino de acceso al mirador de Parietti o des Colomer y de la carretera de acceso a la cumbre del Puig Major.

En la misma línea se está trabajando en la elaboración del nuevo PORN de la Península de Llevant y en la ampliación del Parque Natural de la Península de Llevant, cuyo procedimiento se inició por acuerdo de Consejo de Gobierno de 12 de abril de 2019 y que continua su trámite tanto ambiental como sustantivo.

2.2. Aprobación definitiva del PORN de s'Albufera de Mallorca

El *Boletín Oficial de las Illes Balears* del 25 de febrero de 2021, ha publicado el Decreto 7/2021, de 22 de febrero, por el cual se aprueba el Plan de ordenación de los recursos naturales (*PORN) de s'Albufera de Mallorca y se modifica el Decreto 4/1988, de 28 de enero, por el cual se declara parque natural s'Albufera de Mallorca.

El Plan de Ordenación de los Recursos Naturales (PORN) del Parque Natural de s'Albufera de Mallorca se formula en aplicación de las disposiciones de la Ley 1/1991, de 30 de enero, de espacios naturales y régimen urbanístico de las áreas naturales de especial protección de las Islas Baleares y de la Ley 5/2005, de 26 de mayo, para la conservación de los espacios de relevancia ambiental (LECO) y de la Ley 42/2007.

Como podemos leer en el preámbulo de la aprobación del nuevo instrumento de ordenación, el Parque Natural de s'Albufera de Mallorca fue el primer parque natural de las Islas Baleares. Este espacio se declaró en el marco de la Ley 15/1975, de 2 de mayo, de espacios naturales protegidos, momento en el cual todavía no se aprobaban planes de ordenación de los recursos naturales (PORN) y, por eso, s'Albufera de Mallorca nunca ha tenido uno. Aun así, es el espacio protegido con una mayor experiencia de gestión, dado que ya ha

cumplido los treinta años. A lo largo de estos años s'Albufera de Mallorca ha albergado muchos cambios, reflejo de las circunstancias variantes de su entorno. La declaración de esta zona como parque natural se materializó mediante el Decreto 4/1988, de 28 de enero, por el cual se declara parque natural se Albufera de Mallorca (BOCAIB n.º 19, de 13 de febrero de 1988). Este ha sido modificado en varias ocasiones: por el Decreto 116/1994, de 22 de noviembre (BOCAIB n.º 152, de 13 de diciembre de 1994), por el Decreto 40/2002, de 15 de marzo (BOIB n.º 35, de 21 de marzo de 2002) y por el Decreto 52/2003, de 17 de mayo (BOIB n.º 82, de 10 de junio de 2003), si bien este último se anuló mediante un acuerdo del Consejo de Gobierno de 30 de enero de 2004 (BOIB n.º 19, de 7 de febrero de 2004).

Igualmente, s'Albufera fue declarada Zona Húmeda de Importancia Internacional (RAMSAR), por acuerdo del Consejo de Ministros del 25 de julio de 1987, y se incluyó en la Red Natura 2000 (núm. ES0000038). Por una parte, se declaró zona de especial protección para las aves, (ZEPA) mediante el Decreto 28/2006, de 24 de marzo, zona que se amplió el 2010, mediante el Acuerdo del Consejo de Gobierno de día 9 de julio de 2010 (BOIB n.º 107, de 17 de julio de 2010).

Como consecuencia de todo ello, s'Albufera de Mallorca se incluyó como lugar de importancia comunitaria (LIC) en la Decisión 2006/613/CE de la Comisión, de 19 de julio de 2006, por la que se adopta, en conformidad con la Directiva 92/43/CEE del Consejo, la lista de lugares de importancia comunitaria de la región biogeográfica mediterránea (DOUE 259, de 21 de septiembre de 2006), actualizada varias veces hasta la Decisión de ejecución de la Comisión de 7 de noviembre de 2013, por la cual se adopta la séptima lista actualizada de lugares de importancia comunitaria de la región biogeográfica mediterránea (DOUE 350 de 21 de diciembre de 2013). Más recientemente, mediante el Acuerdo del Consejo de Gobierno de las Islas Baleares de 27 de marzo de 2015, el LIC ES5310125 Albufera de Mallorca fue declarado Zona Especial de Conservación (ZEC).

El espacio es uno de los ámbitos incluidos en el Plan de Gestión Natura 2000 de las Albuferas de Mallorca aprobado por el Decreto 14/2015, de 27 de marzo, por el cual se aprueban cinco planes de gestión de determinados espacios protegidos Red Natura 2000 de las Islas Baleares. A pesar de la carencia de

PORN, se han aprobado dos planes rectores de uso y gestión de s'Albufera, uno al 1990 y el otro al 1999. La experiencia acumulada a lo largo de estos treinta y tres años supone un bagaje de conocimiento en gestión del espacio muy útil en la hora de proponer finalmente un PORN que pueda dar adecuado apoyo. De acuerdo con el que establece la vigente Ley 42/2007, de 13 de diciembre, del patrimonio natural y de la biodiversidad, los PORN son los instrumentos específicos para la delimitación, tipificación, integración en red y determinación de su relación con el resto del territorio, de los sistemas que integran el patrimonio y los recursos naturales de un determinado ámbito espacial, con independencia otros instrumentos que pueda establecer la legislación autonómica.

Lo primero que hay que remarcar sobre este Decreto que aprueba el PORN de s'Albufera de Mallorca es que se amplían, en aproximadamente 390 hectáreas, los límites del actual Parque natural, el que supone un incremento de un 24% de la superficie actual. Esta ampliación -que se hace mediante la modificación del Decreto 4/1988- incluye una buena parte de la zona húmeda contigua de los marjales de Sa Pobla y Muro, así como ampliaciones de menor entidad hacia el sudeste y el norte. También se añade la zona de Son Bosque, espacio que ha representado un objetivo claro de incorporación durante los últimos treinta años. También hay que destacar otra ampliación de menor superficie como es la playa de Se Común, fundamental para restaurar, en lo posible, el sistema playa-duna. La gestión y protección de este sistema tiene una relevancia especial en el PORN, como corresponde a un ecosistema frágil, degradado y excepcional. La ampliación incorpora muchas propiedades privadas, cosa que implica la inclusión de varias actividades que, hasta ahora, solo eran testimoniales dentro de los hasta ahora vigentes límites del parque natural.

Aparte de la ampliación de los límites del Parque, también hay que destacar la declaración de una zona periférica de protección y de corredores ecológicos. Ambos conjuntos de elementos garantizan una almohada de protección en la zona húmeda y al sistema dunar en cuestiones de actividades humanas y conservación del paisaje. Así mismo, protegen parte de las aportaciones hídricas más próximas al espacio natural originadas a los torrentes que nutren la zona húmeda y las acequias de los marjales. El PORN incluye mecanismos para

conseguir la conectividad ecológica del territorio, estableciendo corredores entre aquellos espacios naturales de singular relevancia para la biodiversidad. Los corredores ecológicos son una serie de zonas húmedas próximas que forman parte de los desplazamientos habituales de ciertas especies de fauna, especialmente pájaros y peces, que viven o visitan el espacio protegido, además de formar parte del sistema hídrico. En este sentido, hay que destacar que mediante el Acuerdo del Consejo de Gobierno de 18 de enero de 2019, se aprobó la declaración y la ampliación de zonas de especial protección para las aves en el ámbito de las Islas Baleares, que incorpora en la Red Natura 2000 la zona húmeda de Maristany.

2.3. Sobre la gestión del Parque Nacional Marítimo-terrestre del Archipiélago de Cabrera

2.3.1. Celebración del 30 aniversario del Parque Nacional

El Parque Nacional Marítimo-terrestre del Archipiélago de Cabrera celebra el 30.º cumpleaños de su declaración y lo hace siendo el parque nacional más extenso del Estado y el espacio natural protegido de esta categoría más grande del Mediterráneo occidental. Hay que recordar que, desde febrero de 2019, el Parque Nacional tiene 80.000 hectáreas más que incorporan aguas exteriores de gran importancia, con fondos marinos que no gozaban de ningún tipo de protección en el Mediterráneo. Con esta ampliación se protegen 12 de los 13 sistemas marinos que incluye la Ley de parques nacionales, entre los cuales se encuentran los bancos profundos de coral y los corredores de cetáceos, y se multiplica por nueve la extensión del parque.

Actualmente, el Parque Nacional de Cabrera es un lugar pionero en la investigación sobre los efectos del cambio climático en el Mediterráneo. Desde el 2008, el Organismo Autónomo de Parques Nacionales (OAPN), la Oficina Española de Cambio Climático (OECC), la Agencia Estatal de Meteorología (AEMET) y la Fundación Biodiversidad trabajan en el seguimiento del cambio global en la Red de Parques. En Cabrera ha instalada una estación meteorológica para poder hacer este seguimiento.

Sus condiciones también han permitido que se hayan llevado a término varios estudios, como los del Instituto Español Oceanográfico (IEO), que ha desarrollado, por ejemplo, un visor que permite recrear los fondos marinos y estudiar los hábitats vulnerables y como conservarlos, con la adquisición de datos vitales para el análisis de los efectos del cambio climático sin dañar el medio.

También se han impulsado proyectos como «Plastic Busters», que estudia los plásticos que llegan de los fondos marinos a las costas, para preservar así los ecosistemas. Las tareas desarrolladas a Cabrera servirán de modelo en otras áreas marinas protegidas que participan en el proyecto, de ámbito europeo.

Desde hace tres años, además, se organizan las jornadas de investigación en el Parque Nacional, un encuentro que tiene como objetivos principales mejorar la transferencia de conocimientos entre el mundo científico, las administraciones y los agentes sociales y económicos; generar conciencia y compromiso social sobre la importancia de los valores de Cabrera, y crear sinergias entre los diferentes actores implicados, para diseñar las políticas públicas.

2.3.2. El Parque Nacional de Cabrera renueva la distinción como Zona Especialmente Protegida de Importancia para el Mediterráneo (ZEPIM)

El Parque Nacional Marítimo-Terrestre del Archipiélago de Cabrera continuará formando parte de la lista de Zonas Especialmente Protegidas de Importancia para el Mediterráneo (ZEPIM) una vez ha superado la evaluación periódica que acredita que mantiene los requisitos para formar parte.

Las ZEPIM son áreas de la mediterránea que son importantes para la conservación de la biodiversidad y con un interés científico, estético, cultural o educativo especial. El protocolo que las regula se aprobó el 1995 y es uno de los acuerdos que se derivan del Convenio para la protección del medio marino y la región costa de la mediterránea (Convenio de Barcelona) de 1976, enmarcado a la vegada en el Plan de Acción para el Mediterráneo, del Programa de Naciones Unidas para el medio ambiente. La evaluación destaca la relevancia ambiental y cultural del archipiélago.

22 países de la ribera mediterránea han suscrito, a día de hoy, el Convenio de Barcelona y el Parque Nacional de Cabrera es una de las nueve ZEPIM que hay actualmente en el Estado español.

El cumplimiento con el Protocolo se revisa cada seis años y va a cargo del Centro de Actividad Regional para Áreas Especialmente Protegidas (SPA/RAC). Durante la evaluación, se ha constatado que el Parque Nacional sigue cumpliendo con los criterios del Protocolo ZEPIM.

El examen ha tenido en cuenta la presencia de especies endémicas al archipiélago; la gran representatividad de un hábitat protegido cómo son las praderas de posidonia y la diversidad de especies identificadas al medio marino (más de 300 especies identificadas). Se ha tenido en cuenta, también, la relevancia cultural del archipiélago donde se encuentran restos de antiguas culturas mediterráneas, como por ejemplo la griega, romana o la bizantina.

2.3.3. El Parque Nacional de Cabrera compilación 385 kilos de residuos de sus playas en el marco de un proyecto europeo para el estudio y minimización de los plásticos

Como se ha mencionado antes, el Parque Nacional participa en un proyecto transnacional denominado «Plastic Busters», que estudia los plásticos que llegan de los fondos marinos a las costas, en todas las formas posibles (incluidos los micro plásticos y la presencia de los mismos en la fauna).

«Plastic Busters» es un proyecto en el cual participan once áreas marinas protegidas del ámbito mediterráneo y que tiene por objetivo mantener la biodiversidad, así como preservar los ecosistemas naturales de las áreas marinas protegidas pelágicas y costeras mediante la lucha contra las basuras marinas. Los espacios naturales que forman parte, como Zakhyntos en Grecia, el archipiélago Toscano de Italia y Córcega, recogen y analizan los residuos que encuentran compartiendo la misma metodología y ponen en común iniciativas para minimizar el uso del plástico en sus ámbitos de protección.

Otro de los grandes objetivos del proyecto es estudiar el impacto que las basuras marinas tiene sobre la flora y la fauna marina. Hasta ahora ya se ha completado la recogida de muestras a diferentes especies de águilas pescadoras y cetáceos

(cachalote, delfín común, delfín mular y ninguno de olla), que están pendientes de analizar.

Estos residuos se clasifican según sean polímeros artificiales (como fibras sintéticas), caucho, ropa, papel y cartón, madera procesada, metal, vidrio, cerámica, residuos sanitarios, residuos médicos y parafina.

2.4. Sobre la disciplina y la gestión en algunos espacios naturales, el caso de Ses Salines d'Eivissa y Formentera

Recientemente hemos visto que la Consejería de Medio Ambiente ha multado a una empresa por realizar actividades de chárter sin autorización dentro del ámbito del Parque Natural de Ses Salines (Eivissa y Formentera).

Los motivos por los cuales se inició el procedimiento sancionador son «realizar actividad comercial y, por lo tanto, con carácter lucrativo, de chárter y transfer de personas entre las embarcaciones y la costa, utilizando como puerto base la playa de Ses Salines, en la isla de Eivissa, integrada en Espacio Natural Protegido (ENP) como es el Parque Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera, sin la correspondiente autorización». Los hechos se consideran una infracción grave de la Ley 5/2005, de 26 de mayo, para la conservación de los espacios de relevancia ambiental (LECO).

La actividad ilegal fue detectada por los Agentes de Medio Ambiente en una actuación enmarcada dentro del Plan de Vigilancia y Control al ámbito de los espacios protegidos de Eivissa y Formentera. Este documento, que se actualiza cada año, establece las principales líneas de actuación del servicio.

Por todo ello, la Dirección General de Espacios Naturales y Biodiversidad ha impuesto una sanción de 3.600,60 € a una empresa por realizar actividades de chárter con carácter lucrativo sin la preceptiva autorización dentro del Parque Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. La compañía ha reconocido la responsabilidad derivada del procedimiento sancionador realizando el pago de la sanción propuesta con reducción del 40% del importe total fijado inicialmente, 6.001 €.

2.5. Estrategia de movilidad sostenible del Parque Natural de Ses Salines

También en el Parque Natural de Ses Salines se ha elaborado una Estrategia de Movilidad Sostenible con la finalidad de adecuar la movilidad de las personas a la protección de los recursos naturales, paisajísticos y etnológicos del espacio natural protegido, dado el aumento del tránsito y de los usos turísticos y recreativos que se ha producido durante los últimos años.

La estrategia, que abarca más de 1.500 hectáreas, ha analizado la carga de vehículos motorizados, y establece propuestas de mejora con el objetivo de reducir los impactos derivados de la movilidad dentro del parque. Se parte de cuatro líneas prioritarias transversales, que se concretan a través de una treintena de actuaciones que se tienen que poner en marcha desde las diversas administraciones competentes.

El documento propone 10 rutas senderistas en el ámbito del Parque natural y que discurren por el Camino de sa Salinera, el de sa Sal Rossa, el Camino del Corb Marí, del Cap des Falcó, de los Estanys, de la Torre de ses Portes, el de Pou des Carbó, el Camino del Aeropuerto, del Codolar i de sa Caleta. De este modo las rutas quedan interconectadas, y se evita la invasión de espacios sensibles hasta ahora empleados por inexistencia de caminos señalizados.

Uno de los ejes principales es reducir considerablemente el acceso al parque con vehículo privado. Así, el documento prevé cuatro tipos de viario: el principal, que discurre desde el aparcamiento disuasorio de Sant Jordi hasta el aparcamiento de Ses Salines y desde Sant Jordi hasta el Codolar; el secundario, que llega hasta Es Cavallet, Es Codolar, Platja d'en Bossa y Cap des Falcó; uno de acceso restringido, donde quedarían los caminos de sa Sal Rossa, Sa Revista, Sa Canal y Sa Caleta; y uno de acceso restringido habilitado para acceder al intercambiador del Toro-Mar. En este punto se recomienda dotar de un acceso a buses lanzadora y de línea, y un punto de alquiler de bicicletas. El punto estaría dotado de paneles informativos de las rutas del Parque y del estado de la red.

En cuanto a los aparcamientos, se proponen dos con carácter disuasorio en Platja d'en Bossa y en Sant Jordi. Para los tres aparcamientos existentes en las playas se establece un número máximo de plazas: 650 en Ses Salines, de 75 a

100 plazas en Es Cavallet y hasta 120 en Sa Caleta- Es Bol Nou. Además, se establecen seis puntos de control de accesos, desvío del tránsito y desvíos habilitados.

En cuanto a las bicicletas, la estrategia dibuja un viario que recorre diferentes caminos del parque, la mayoría coinciden con las senderistas, y contempla 7 aparcamientos para bicicletas y 4 puntos de alquiler.

3. PROTECCIÓN DE LA FAUNA Y LA FLORA

3.1. Protección de las praderas de *posidonia*

La Red de Monitorización de la Posidonia ha iniciado, este domingo, su actividad de este año a la zona de Son Verí Nou, en Palma, donde se encuentra una de las 39 estaciones fijas distribuidas en todo el archipiélago. El objetivo de la Red es determinar el estado de conservación de las praderas de posidonia a lo largo del tiempo, como herramienta para la adecuada gestión, y conservación, de este ecosistema.

La Red se puso en marcha en 2002, aunque fue interrumpida entre los años 2012 y 2017. Entonces, gracias a los fondos del Impuesto de Turismo Sostenible, se recuperó este seguimiento, a pesar de que se encargó la Dirección General de Pesca y Medio Marino. A partir de este año, y después de un acuerdo con la Consejería de Agricultura, Pesca y Alimentación, la Red será gestionada por el servicio de Protección de Especies de la Conselleria de Medio Ambiente y Territorio.

La Red de Monitorización de la Posidonia está formada por varias estaciones fijas alrededor de las principales islas del archipiélago balear donde se controlan periódicamente una serie de parámetros propios de las praderías y relacionados con su estado de conservación: cantidad de *Posidonia oceanica*, presencia de nacras (especies asociadas de gran interés), presencia de algas invasoras y, adicionalmente, temperatura del agua.

3.2. Plan de recuperación del águila pescadora

Dos polluelos de águila pescadora (*Pandion haliaetus*) nacidos en Menorca y Cabrera han viajado, este martes, a Valencia en el marco del proyecto de

reintroducción de esta especie, que tiene por objetivo aumentar la resiliencia, garantizar su supervivencia a largo plazo, conectar las poblaciones valencianas con las baleares y conseguir consolidar la reproducción de esta especie en la costa valenciana.

El Consorcio de Recuperación de Fauna de las Illes Balears (COFIB) ha preparado el traslado de los dos ejemplares durante las últimas semanas y los ha marcado con anillas identificativas. Ambos polluelos han seguido un programa de alimentación y controles veterinarios que aseguran el estado óptimo para formar parte del programa.

Los polluelos, de 33 y 39 días de vida, han sido enviados al Parque Natural Marjal de Pegó-Oliva. Una vez allí serán criados mediante la técnica del hacking, que consiste en alimentar los pollos dentro de grandes jaulas sin que vean a los cuidadores, simulando la vida en el entorno natural. Permanecerán en las instalaciones hasta que empiecen a hacer las primeras prácticas de vuelo y estén en condiciones de volar.

Los ejemplares seleccionados para este proyecto son los que nacen en tercer lugar en cada nido, puesto que son los que menos oportunidades tienen de sobrevivir. El motivo es la competencia que hacen los hermanos mayores por el alimento que traen los padres. Menos de un 10% de los terceros polluelos no sobreviven más de dos semanas y, en consecuencia, los ejemplares que llegan a ser adultos son muy pocos. Colaborando con este proyecto, se da salida a los pollos con pocas posibilidades de sobrevivir, a la vez que se refuerza la población de esta especie. Además, la sustracción de la cría no afecta de manera negativa a la conservación de la especie.

Este es el tercer año que la Conselleria de Medio Ambiente y Territorio colabora con este proyecto. El año pasado un ejemplar joven de águila pescadora ya viajó a Valencia en el marco de este proyecto y en el 2019 fueron dos.

3.3. El Plan de conservación de la flora amenazada de Menorca

En este caso se trata de la elaboración del Plan *Rodríguez-Femenías* de recuperación y conservación de la flora amenazada de Menorca, que atañe a un total de 32 especies de flora menorquina, algunas de las cuales (las prioritarias)

se encuentran catalogadas en las categorías 'En peligro de extinción' o 'Vulnerables' en los catálogos de especies protegidas nacional o autonómico. Se prevén actuaciones para los siguientes seis años si bien la vigencia del Plan es indefinida hasta que no mejore la situación de conservación de las especies de qué es objeto. Para estas actuaciones previstas para el periodo 2021-27 se estima un coste de 221.650 euros.

El objetivo que persigue el plan es conseguir reducir el nivel de amenaza sobre estas especies, de forma que su situación de conservación quede fuera de las dos categorías mencionadas. Esto se conseguirá llevando a cabo diferentes acciones: incrementando los efectivos poblacionales, aumentando el área de ocupación (creando nuevas poblaciones, protegiendo territorialmente su ámbito), restaurando hábitats alterados, controlando amenazas activas (accesos, prácticas agrícolas inadecuadas, especies exóticas invasoras), mejorando el conocimiento científico, incrementando la concienciación y sensibilización, haciendo seguimiento continuo de estas poblaciones y trabajando ex-situ (creando planta en jardines botánicos, almacenando entonces, etc.).

El plan está dedicado a Joan Joaquim Rodríguez Femenías, un mahonés polifacético del siglo XIX que mostró un gran interés para divulgar diferentes aspectos del medio natural de Menorca. Fue un pionero y tiene dedicadas una serie de especies, como por ejemplo la *Daphne rodriguezii* (dafne menorquín).

Entre las especies objetivo del plan, hay un número importante de endemismos exclusivos de Menorca. Muchos de ellos se encuentran dentro de Espacios Naturales Protegidos y/o Red Natura 2000. Aun así, el hecho que Menorca cuente con la figura de Reserva de la Biosfera da cobertura a todas aquellas especies que no se encuentren amparadas por estas figuras de protección territorial. Se encuentran en diferentes hábitats, como por ejemplo los relacionados con balsas temporales o zonas costeras expuestas a la Tramuntana.

Entre las especies incluidas en el Plan destacan el dafne menorquín, la 'lisimàquia', el 'àpit d'en Bermejo' o la 'veça menorquina', todas ellas con bajo número de efectivos.

4. OTRAS POLÍTICAS AMBIENTALES

4.1. Sobre custodia del territorio

En el marco de la promoción de la custodia del territorio como mecanismo de contribución privada a la conservación territorial y ambiental, la *Iniciativa de Custodia del Territorio de les Illes Balears* (ICTIB) ha organizado la III Semana de la Custodia del Territorio, con numerosas actividades destinadas a promover la implicación ciudadana en la conservación de la naturaleza.

La Custodia del Territorio representa una idea antigua y nueva a la vez. Históricamente se ha realizado un uso de la tierra adecuado a un determinado ritmo y de acuerdo con las necesidades de cada momento y con absoluto respeto. Sin embargo, a partir de un determinado momento, esa utilización se convierte en consumo irresponsable y en dilapidación.

Se entiende por custodia del territorio el conjunto de estrategias e instrumentos que pretenden implicar a los propietarios, gestores y usuarios del territorio en la conservación y el buen uso de los valores naturales, paisajísticos y culturales.

El potencial de la Custodia del Territorio como instrumento de complicidad social y refuerzo de la función pública de conservación del Patrimonio Natural, puede ser enorme, pero para ello propietarios, administraciones y entidades de Custodia deben cumplir con sus compromisos.

Estas estrategias e instrumentos se materializan en acuerdos voluntarios y privados entre propietarios, gestores o usuarios y lo que se denominan entidades de custodia. Actualmente, en las Illes Balears, hay en activo 144 acuerdos que mantienen 18 entidades, y esto supone una superficie total en custodia de 11.304 hectáreas de todo el archipiélago.

Desde una perspectiva histórica la Custodia del Territorio se ha conformado como un movimiento social, desde la sociedad y para la sociedad, donde la administración pública mantiene un papel marginal, secundario o, en el mejor de los casos, complementario –con varias gradaciones-. Las entidades privadas toman el protagonismo con respecto al objetivo y las acciones de conservación del territorio. Siguiendo esta misma perspectiva, la Custodia trata de preservar elementos percibidos de una manera positiva por una parte de la sociedad –por

los beneficios que reportan- y que pueden padecer amenazas reales –directas o remotas- que aconsejan emprender acciones que fijen y estabilicen su conservación implantando objetivos que las Administraciones no llegan a cubrir.

4.2. Revisión de la planificación hidrológica

Este pasado mes de enero el Consejo Balear del agua ha aprobado el Esquema de temas importantes del tercer ciclo de planificación del Plan Hidrológico de las Illes Balears.

Este estudio define las estrategias de la planificación hidrológica. Su aprobación supone el segundo paso importante, después de los Documentos Iniciales, en la tramitación de la revisión del Plan Hidrológico para el periodo 2021-2027.

Los diez temas que integran el ETI son:

- Reutilización e infiltración de aguas depuradas.
- Suficiencia hídrica, abastecimientos urbanos y dificultades para atender las demandas.
- Gestión del riesgo de inundación.
- Fuentes de contaminación puntual.
- Establecimiento del régimen de caudales ecológicos.
- Adaptación y mitigación de los efectos del cambio climático.
- Contaminación difusa por nitratos y otros.
- Explotación y gestión sostenible de las aguas subterráneas.
- Mejora del conocimiento.
- Recuperación de los costes de los servicios del agua.

El documento incorpora una serie de posibles medidas de gestión en relación a estos temas que se tendrán que concretar en la siguiente fase de redacción del Plan Hidrológico.

La primera propuesta de ETI fue preparado siguiendo un proceso participativo en el cual han colaborado 78 personas (miembros de las Juntas Insulares del

agua, del Consejo Balear del agua y entidades, profesionales y ciudadanos que participan a menudo en la planificación hidrológica). A partir de sus aportaciones, se decidió incluir la reutilización e infiltración de aguas depuradas como uno de los temas importantes en este tercer ciclo de planificación.

Durante el trámite de consulta pública, se han recibido 11 aportaciones de varias administraciones, grupos ecologistas y asociaciones de regantes. Además, se han llevado a cabo talleres participativos telemáticos para cada uno de los temas importantes, donde han participado un total de 165 personas. Finalmente, se han organizado dos talleres participativos sectoriales con el sector agrícola incorporándose algunas de las aportaciones que se han hecho.

Se prevé que en los próximos meses se ponga a información y consulta pública el borrador de plan hidrológico por el tercer ciclo de planificación y la evaluación ambiental estratégica.

Sumari: 1. Introducció. 2. Espais naturals. 2.1. Actualització dels instruments d'ordenació de diferents espais naturals d'Illes Balears. 2.2. Aprovació definitiva del PORN de s'Albufera de Mallorca. 2.3. Sobre la gestió del Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera. 2.4. Sobre la disciplina i la gestió en alguns espais naturals, el cas de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. 2.5. Estratègia de mobilitat sostenible del Parc Natural de Ses Salines. 3. Protecció de la fauna i la flora. 3.1. Protecció de les prades de posidònia. 3.2. Pla de recuperació de l'àguila pescadora. 3.3. El Pla de conservació de la flora amenaçada de Menorca. 4. Altres polítiques ambientals. 4.1. Sobre custòdia del territori. 4.2. Revisió de la planificació hidrològica

1. INTRODUCCIÓ

Continuem en un context condicionat pels efectes de la pandèmia de COCEP-19 que centra l'atenció de les prioritats públiques i acapara bona part de les agendes polítiques.

L'avanç en matèria de polítiques ambientals a les illes també s'està veient llastada per aquestes circumstàncies especials que, majoritàriament, està propiciant la feina de despatxos, la revisió d'instruments normatius i els petits progressos que no impliquen la generació de grans expectatives amb relació als grans reptes ambientals que hem d'afrontar: la lluita contra el canvi climàtic i la descarbonització de la nostra economia.

No sembla que ni l'un ni l'altre repte vagin a experimentar grans avenços més enllà de les implantacions normatives aprovades l'anterior legislatura, en especial la Llei 10/2019, de 22 de febrer, de canvi climàtic i transició energètica, amb el seu ambicions contingut en la lluita contra el canvi climàtic i la voluntat de fixar el camí a seguir per fer efectiva la transició de les Illes Balears cap a les energies netes i un futur sostenible i viable, socialment, econòmicament i ambientalment.

2. ESPAIS NATURALS

2.1. Actualització dels instruments d'ordenació de diferents espais naturals d'Illes Balears

A Illes Balears es va iniciar en la passada legislatura un procés d'actualització dels instruments d'ordenació dels seus espais naturals, tant pel que fa als plans d'ordenació dels recursos naturals (PORN) com respecte als plans rectors d'ús i de gestió (PRUG). La redacció dels mateixos avança en el seu procediment, tant

substantiu com ambiental, havent superat bona part d'ells els tràmits necessaris per a la redacció de les propostes definitives.

D'altra banda, queden encara alguns espais que no han iniciat la revisió dels seus instruments i alguns comencen ara la primera formulació de PRUG i d'altres han iniciat el procediment en vista de la revisió dels seus respectius PORN, a l'efecte d'harmonitzar ambdós règims normatius.

En aquest sentit hem pogut llegir al *Butlletí Oficial de les Illes Balears* del 28 de gener de 2021, la proposta de modificació del PORN de la Serra de Tramuntana, que en principi incrementa en 200 hectàrees les zones d'exclusió previstes en el Pla vigent.

Les Zones d'exclusió estan regulades per la Llei per a la Conservació dels Espais de Rellevància Ambiental (LECO) definint-les com aquelles àrees amb més qualitat biològica o que contenguin els elements biòtics o abiòtics més fràgils, amenaçats o representatius. L'accés i l'estada de persones en aquestes zones ha de ser regulat als instruments de planificació i gestió atenent prioritàriament a la seva conservació, procurant, alhora, satisfer les finalitats científiques, educatives i de gaudi dels béns de domini públic i dels integrants del patrimoni cultural, en les condicions oportunes per a la conservació de l'espai natural.

Aquesta modificació puntual revisa exclusivament les zones d'exclusió en l'àmbit del Paratge Natural atenent l'acord de Ple de l'ajuntament de Pollença, aprovat el novembre de 2019, motivat per les instàncies judicials succeïdes arran del litigi existent sobre el Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) de Pollença i les previsions que aquest fa en relació amb la servitud de pas pel camí de Ternelles per accedir a Cala Castell i al Castell del Rei. Aquest canvi a zona d'ús compatible del tram final del camí de Ternelles permetria un accés restringit en certes èpoques de l'any a Cala Castell. Així, la proposta elimina la categoria de zona d'exclusió en el tram final del camí que dona accés a Cala Castell i a la zona de platja de la mateixa cala, canviant la categoria a zona d'ús compatible i equiparant-la així a la resta de platges del Paratge Natural.

De tota manera, en la proposta s'adverteix que la platja hauria de veure limitat completament el nombre d'usuaris, almenys, durant les èpoques més sensibles per a les espècies de rapaços més amenaçats i que són presents a la zona. En

aquest sentit, es proposa d'aplicar les conclusions de l'estudi realitzat per la UIB el 2002, coordinat per MIQUEL MOREY i MAURICI RUIZ, en el qual es va establir una capacitat de càrrega màxima de 20 persones diàries en Cala Castell. L'ús de la platja només es permetria entre els mesos de setembre i gener, ambdós inclosos.

La proposta de modificació puntual manté, en canvi, la zona d'exclusió del Castell del Rei. Els informes tècnics consideren que actualment aquest espai constitueix un santuari per a algunes de les espècies i hàbitats més valuosos i emblemàtics de l'arxipèlag.

El servei de Protecció d'Espècies proposa la creació de dues noves Zones d'exclusió (Puig Rodó i Tossa de sa Martina) que inclourien una superfície de 201,4 hectàrees. En aquestes dues zones es troben els quatre nuclis principals de l'única colònia de voltor comú (*Gyps fulvus*) de les Illes Balears. El voltor comú és una espècie inclosa al Llibre d'Espècies Silvestres en Règim de Protecció Especial (LESPE). La seva presència a Mallorca està documentada des de 2008 i és posterior, per tant, a l'aprovació del PORN. En aquestes dues zones, a més, s'ha identificat un niu de milana reial (*Milvus milvus*), espècie en perill d'extinció, i quatre territoris segurs d'àguila calçada (*Hieraetus pennatus*), inclosa en el LESPE.

Finalment, es modifiquen dos errors cartogràfics a les Zones d'exclusió aprovades el 2007. S'elimina així la categoria de zona d'exclusió als trams finals del camí d'accés al mirador de Parietti o donis Colomer i de la carretera d'accés al cim del Puig Major.

En la mateixa línia s'està treballant en l'elaboració del nou PORN de la Península de Llevant i en l'ampliació del Parc Natural de la Península de Llevant, el procediment del qual es va iniciar per acord de Consell de Govern de 12 d'abril de 2019 i que continua el seu tràmit tant ambiental com substantiu.

2.2. Aprovació definitiva del PORN de s'Albufera de Mallorca

El *Butlletí Oficial de les Illes Balears* del 25 de febrer de 2021, ha publicat el Decret 7/2021, de 22 de febrer, pel qual s'aprova el Pla d'ordenació dels recursos

naturals (PORN) de s'Albufera de Mallorca i es modifica el Decret 4/1988, de 28 de gener, pel qual es declara parc natural s'Albufera de Mallorca.

El Pla d'ordenació dels recursos naturals (PORN) del Parc natural de s'Albufera de Mallorca es formula en aplicació de les disposicions de la Llei 1/1991, de 30 de gener, d'espais naturals i règim urbanístic de les àrees naturals d'especial protecció de les Illes Balears i de la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO) i de la Llei 42/2007.

Com podem llegir en el preàmbul de l'aprovació del nou instrument d'ordenació, el Parc natural de s'Albufera de Mallorca va ser el primer parc natural de les Illes Balears. Aquest espai es va declarar en el marc de la Llei 15/1975, de 2 de maig, d'espais naturals protegits, moment en el qual encara no s'aprovaven plans d'ordenació dels recursos naturals (PORN) i, per això, s'Albufera de Mallorca mai no n'ha tingut un. Així i tot, és l'espai protegit amb una experiència de gestió més important, ja que ja ha complert els trenta anys. Al llarg d'aquests anys s'Albufera de Mallorca ha allotjat molts canvis, reflex de les circumstàncies variants del seu entorn. La declaració d'aquesta zona com a parc natural es va materialitzar mitjançant el Decret 4/1988, de 28 de gener, pel qual es declara parc natural s'Albufera de Mallorca (BOCAIB núm. 19, de 13 de febrer de 1988). Aquest ha estat modificat en diverses ocasions: pel Decret 116/1994, de 22 de novembre (BOCAIB núm. 152, de 13 de desembre de 1994), pel Decret 40/2002, de 15 de març (BOIB núm. 35, de 21 de març de 2002) i pel Decret 52/2003, de 17 de maig (BOIB núm. 82, de 10 de juny de 2003), si bé aquest últim es va anul·lar mitjançant un acord del Consell de Govern de 30 de gener de 2004 (BOIB núm. 19, de 7 de febrer de 2004).

Igualment, s'Albufera va ser declarada Zona Humida d'Importància Internacional (RAMSAR), per acord del Consell de Ministres del 25 de juliol de 1987, i es va incloure a la Xarxa Natura 2000 (núm. ES0000038). D'una banda, es va declarar zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA), mitjançant el Decret 28/2006, de 24 de març, zona que es va ampliar el 2010, mitjançant l'Acord del Consell de Govern de dia 9 de juliol de 2010 (BOIB núm. 107, de 17 de juliol de 2010).

A conseqüència de tot això, s'Albufera de Mallorca es va incloure com a lloc d'importància comunitària (LIC) en la Decisió 2006/613/CE de la Comissió, de 19

de juliol de 2006, per la que s'adopta, en conformitat amb la Directiva 92/43/CEE del Consell, la llista de llocs d'importància comunitària de la regió biogeogràfica mediterrània (DOUE 259, de 21 de setembre de 2006), actualitzada diverses vegades fins a la Decisió d'execució de la Comissió de 7 de novembre de 2013, per la qual s'adopta la setena llista actualitzada de llocs d'importància comunitària de la regió biogeogràfica mediterrània (DOUE 350 de 21 de desembre de 2013). Més recentment, mitjançant l'Acord del Consell de Govern de les Illes Balears de 27 de març de 2015, el LIC ES5310125 Albufera de Mallorca va ser declarat Zona Especial de Conservació (ZEC).

L'espai és un dels àmbits inclosos en el Pla de Gestió Natura 2000 de les Albuferes de Mallorca aprovat pel Decret 14/2015, de 27 de març, pel qual s'aproven cinc plans de gestió de determinats espais protegits per la Xarxa Natura 2000 de les Illes Balears. Malgrat la manca de PORN, s'han aprovat dos plans rectors d'ús i gestió de s'Albufera, un el 1990 i l'altre el 1999. L'experiència acumulada al llarg d'aquests trenta-tres anys suposa un bagatge de coneixement en gestió de l'espai molt útil en l'hora de proposar finalment un PORN que pugui donar adequat suport. D'acord amb el qual estableix la vigent Llei 42/2007, de 13 de desembre, del patrimoni natural i de la biodiversitat, els PORN són els instruments específics per a la delimitació, tipificació, integració en xarxa i determinació de la seva relació amb la resta del territori, dels sistemes que integren el patrimoni i els recursos naturals d'un determinat àmbit espacial, amb independència altres instruments que pugui establir la legislació autonòmica.

El primer que cal remarcar sobre aquest Decret que aprova el PORN de s'Albufera de Mallorca és que s'amplien, en aproximadament 390 hectàrees, els límits de l'actual Parc natural, el que suposa un increment d'un 24% de la superfície actual. Aquesta ampliació -que es fa mitjançant la modificació del Decret 4/1988- inclou una bona part de la zona humida contigua a les marjals de Sa Pobla i Muro, així com ampliacions de menor entitat cap al sud-est i el nord. També s'afegeix la zona de Son Bosc, espai que ha representat un objectiu clar d'incorporació durant els últims trenta anys. També cal destacar una altra ampliació de menor superfície com és la platja d'es Comú, fonamental per restaurar, en la mesura possible, el sistema platja-duna. La gestió i protecció d'aquest sistema té una rellevància especial en el PORN, com correspon a un

ecosistema fràgil, degradat i excepcional. L'ampliació incorpora moltes propietats privades, cosa que implica la inclusió de diverses activitats que, fins ara, només eren testimonials dins dels fins ara vigents límits del parc natural.

A part de l'ampliació dels límits del Parc, també cal destacar la declaració d'una zona perifèrica de protecció i de corredors ecològics. Ambdós conjunts d'elements garanteixen un coixí de protecció a la zona humida i al sistema dunar en qüestions d'activitats humanes i conservació del paisatge. Així mateix, protegeixen part de les aportacions hídriques més pròximes a l'espai natural originades als torrents que nodreixen la zona humida i les síquies de les marjals. El PORN inclou mecanismes per aconseguir la connectivitat ecològica del territori, establint corredors entre aquells espais naturals de singular rellevància per a la biodiversitat. Els corredors ecològics són una sèrie de zones humides pròximes que formen part dels desplaçaments habituals de certes espècies de fauna, especialment ocells i peixos, que viuen o visiten l'espai protegit, a més de formar part del sistema hídric. En aquest sentit, cal destacar que mitjançant l'Acord del Consell de Govern de 18 de gener de 2019, es va aprovar la declaració i l'ampliació de zones d'especial protecció per a les aus en l'àmbit de les Illes Balears, que incorpora a la Xarxa Natura 2000 la zona humida de Maristany.

2.3. Sobre la gestió del Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera

2.3.1. Celebració del 30 aniversari del Parc Nacional

El Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera celebra el 30è aniversari de la seva declaració i ho fa sent el parc nacional més extens de l'Estat i l'espai natural protegit d'aquesta categoria més gran de la Mediterrània occidental. Cal recordar que, des de febrer de 2019, el Parc Nacional té 80.000 hectàrees més que incorporen aigües exteriors de gran importància, amb fons marins que no gaudien de cap mena de protecció donin la Mediterrània. Amb aquesta ampliació es protegeixen 12 dels 13 sistemes marins que inclou la Llei de parcs nacionals, entre els quals es troben els bancs profunds de corall i els corredors de cetacis, i es multiplica per nou l'extensió del parc.

Actualment, el Parc Nacional de Cabrera és un lloc pioner en la investigació sobre els efectes del canvi climàtic a la Mediterrània. Des del 2008, l'Organisme Autònom de Parcs Nacionals (OAPN), l'Oficina Espanyola de Canvi Climàtic (OECC), l'Agència Estatal de Meteorologia (AEMET) i la Fundació Biodiversitat treballen en el seguiment del canvi global a la Xarxa de Parcs. En Cabrera hi ha instal·lada una estació meteorològica per poder fer aquest seguiment.

Les seves condicions també han permès que s'hagin portat a terme diversos estudis, com els de l'Institut Espanyol Oceanogràfic (IEO), que ha desenvolupat, per exemple, un visor que permet recrear els fons marins i estudiar els hàbitats vulnerables i com conservar-los, amb l'adquisició de dades vitals per a l'anàlisi dels efectes del canvi climàtic sense danyar el medi.

També s'han impulsat projectes com «Plastic Busters», que estudia els plàstics que arriben dels fons marins a les costes, per preservar així els ecosistemes. Les tasques desenvolupades a Cabrera serviran de model en altres àrees marines protegides que participen en el projecte, d'àmbit europeu.

Des de fa tres anys, a més, s'organitzen les jornades d'investigació al Parc Nacional, unencontre que té com a objectius principals millorar la transferència de coneixements entre el món científic, les administracions i els agents socials i econòmics; generar consciència i compromís social sobre la importància dels valors de Cabrera, i crear sinergies entre els diferents actors implicats, per dissenyar les polítiques públiques.

2.3.2. El Parc Nacional de Cabrera renova la distinció com a Zona Especialment Protegida d'Importància per a la Mediterrània (ZEPIM)

El Parc Nacional Marítimo-terrestre de l'Arxipèlag de Cabrera continuarà formant part de la llista de zones especialment protegides d'importància per a la Mediterrània (ZEPIM) una vegada ha superat l'avaluació periòdica que acredita que manté els requisits per formar part.

Les ZEPIM són àrees de la mediterrània molt importants per a la conservació de la biodiversitat i amb un interès científic, estètic, cultural o educatiu especial. El protocol que les regula es va aprovar el 1995 i és un dels acords que es deriven del Conveni per a la protecció del medi marí i la regió costa de la mediterrània

(Conveni de Barcelona) de 1976, emmarcat a la vegada en el Pla d'Acció per a la Mediterrània, del Programa de Nacions Unides per al medi ambient. L'avaluació destaca la rellevància ambiental i cultural de l'arxipèlag.

22 països de la ribera mediterrània han subscrit, en el dia d'avui, el Conveni de Barcelona i el Parc Nacional de Cabrera és una de les nou ZEPIM que hi ha actualment en l'Estat espanyol.

El compliment amb el Protocol es revisa cada sis anys i va a càrrec del Centre d'Activitat Regional per a Àrees Especialment Protegides (SPA/RAC). Durant l'avaluació, s'ha constatat que el Parc Nacional continua complint els criteris del Protocol ZEPIM.

L'examen ha tingut en compte la presència d'espècies endèmiques a l'arxipèlag; la gran representativitat d'un hàbitat protegit com són les prades de posidònia i la diversitat d'espècies identificades enmig marí (més de 300 espècies identificades). S'ha tingut en compte, també, la rellevància cultural de l'arxipèlag on es troben restes d'antigues cultures mediterrànies com per exemple la grega, romana o la bizantina.

2.3.3. El Parc Nacional de Cabrera recull 385 quilos de residus de les seves platges en el marc d'un projecte europeu per a l'estudi i minimització dels plàstics

Com s'ha esmentat abans, el Parc Nacional participa en un projecte transnacional denominat «Plastic Busters», que estudia els plàstics que arriben dels fons marins a les costes, en totes les formes possibles (inclosos els microplàstics i la presència dels mateixos en la fauna).

«Plastic Busters» és un projecte en el qual participen onze àrees marines protegides de l'àmbit mediterrani i que té per objectiu mantenir la biodiversitat, així com preservar els ecosistemes naturals de les àrees marines protegides pelàgiques i costaneres mitjançant la lluita contra les escombraries marines. Els espais naturals que formen part, com Zakhyntos a Grècia, l'arxipèlag Toscano d'Itàlia i Còrsega, recullen i analitzen els residus que troben compartint la mateixa metodologia i posen en comú iniciatives per minimitzar l'ús del plàstic en els seus àmbits de protecció.

Un altre dels grans objectius del projecte és estudiar l'impacte que les escombraries marines té sobre la flora i la fauna marina. Fins ara ja s'ha completat la recollida de mostres a diferents espècies d'àguiles peixateres i cetacis (catxalot, dofí comú, dofí mular i cap d'olla), que estan pendents d'analitzar.

Aquests residus es classifiquen segons siguin polímers artificials (com fibres sintètiques), cautxú, roba, paper i cartó, fusta processada, metall, vidre, ceràmica, residus sanitaris, residus mèdics i parafina.

2.4. Sobre la disciplina i la gestió en alguns espais naturals, el cas de Ses Salines d'Eivissa i Formentera

Recentment hem vist que la Conselleria de Medi Ambient ha multat una empresa per fer activitats de xàrter sense autorització dins de l'àmbit del Parc Natural de Ses Salines (Eivissa i Formentera).

Els motius pels quals es va iniciar el procediment sancionador són «dur a terme activitat comercial i, per tant, amb caràcter lucratiu, de xàrter i trànsfert de persones entre les embarcacions i la costa, utilitzant com a port basi la platja de Ses Salines, a l'illa d'Eivissa, integrada a Espai Natural Protegit (ENP) com és el Parc Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera, sense la corresponent autorització». Els fets es consideren una infracció greu de la Llei 5/2005, de 26 de maig, per a la conservació dels espais de rellevància ambiental (LECO).

L'activitat il·legal va ser detectada pels Agents de Medi Ambient en una actuació emmarcada dins del Pla de Vigilància i Control a l'àmbit dels espais protegits d'Eivissa i Formentera. Aquest document, que s'actualitza cada any, estableix les principals línies d'actuació del servei.

Per tot això, la Direcció General d'Espais Naturals i Biodiversitat ha imposat una sanció de 3.600,60 € a una empresa per fer activitats de xàrter amb caràcter lucratiu sense la preceptiva autorització dins del Parc Natural de Ses Salines d'Eivissa i Formentera. La companyia ha reconegut la responsabilitat derivada del procediment sancionador efectuant el pagament de la sanció proposada amb reducció del 40% de l'import total fixat inicialment, 6.001 €.

2.5. Estratègia de mobilitat sostenible del Parc Natural de Ses Salines

També al Parc Natural de Ses Salines s'ha elaborat una Estratègia de Mobilitat Sostenible amb la finalitat d'adequar la mobilitat de les persones a la protecció dels recursos naturals, paisatgístics i etnològics de l'espai natural protegit, atès l'augment del trànsit i dels usos turístics i recreatius que s'ha produït durant els últims anys.

L'estratègia, que ateny més de 1.500 hectàrees, ha analitzat la càrrega de vehicles motoritzats, i estableix propostes de millora amb l'objectiu de reduir els impactes derivats de la mobilitat dins del parc. Es parteix de quatre línies prioritàries transversals, que es concreten a través d'una trentena d'actuacions que s'han de posar en marxa des de les diverses administracions competents.

El document proposa deu rutes senderistes en l'àmbit del Parc natural i que discorren pel Camí de sa Salinera, el de sa Sal Rossa, el Camí del Corb Marí, del Cap des Falcó, dels Estanys, de la Torre de ses Portes, el de Pou des Carbó, el Camí de l'Aeroport, del Codolar i de sa Caleta. D'aquesta manera les rutes queden interconnectades, i s'evita la invasió d'espais sensibles fins ara fets servir per inexistència de camins senyalitzats.

Un dels eixos principals és reduir considerablement l'accés al parc amb vehicle privat. Així, el document preveu quatre tipus de viari: el principal, que discorre des de l'aparcament dissuasiu de Sant Jordi fins a l'aparcament de Ses Salines i des de Sant Jordi fins al Codolar; el secundari, que arriba fins a Es Cavallet, Es Codolar, Platja d'en Bossa i Cap des Falcó; un d'accés restringit, on quedarien els camins de sa Sal Rossa, Sa Revista, Sa Canal i Sa Caleta; i un d'accés restringit habilitat per accedir a l'intercanviador del Toro-Mar. En aquest punt es recomana dotar d'un accés a busos llançadors i de línia, i un punt de lloguer de bicicletes. El punt estaria dotat de panells informatius de les rutes del Parc i de l'estat de la xarxa.

Quant als aparcaments, se'n proposen dos amb caràcter dissuasiu a Platja d'en Bossa i a Sant Jordi. Per als tres aparcaments existents a les platges s'estableix un nombre màxim de places: 650 en Ses Salines, de 75 a 100 places a Es Cavallet i fins a 120 a Sa Caleta- Es Bol Nou. A més, s'estableixen sis punts de control d'accessos, desviació del trànsit i desviacions habilitades.

Quant a les bicicletes, l'estratègia dibuixa un viari que recorre diferents camins del parc, la majoria coincideixen amb les senderistes, i preveu set aparcaments per a bicicletes i quatre punts de lloguer.

3. PROTECCIÓ DE LA FAUNA I LA FLORA

3.1. Protecció de les praderes de *posidònia*

La Xarxa de Monitoratge de la Posidònia ha iniciat, aquest diumenge, la seva activitat d'aquest any a la zona de Son Verí Nou, en Palma, on es troba una de les 39 estacions fixes distribuïdes a tot l'arxipèlag. L'objectiu de la Xarxa és determinar l'estat de conservació de les praderes de posidònia al llarg del temps, com a eina per a l'adequada gestió, i conservació, d'aquest ecosistema.

La Xarxa es va posar en marxa el 2002, encara que va ser interrompuda entre els anys 2012 i 2017. Llavors, gràcies als fons de l'Impost de Turisme Sostenible, es va recuperar aquest seguiment, malgrat que es va encarregar la Direcció General de Pesca i Medi Marí. A partir d'aquest any, i després d'un acord amb la Conselleria d'Agricultura, Pesca i Alimentació, la Xarxa serà gestionada pel servei de Protecció d'Espècies de la Conselleria de Medi Ambient i Territori.

La Xarxa de Monitoratge de la Posidònia està formada per diverses estacions fixes al voltant de les principals illes de l'arxipèlag balear on es controlen periòdicament una sèrie de paràmetres propis de les praderies i relacionats amb el seu estat de conservació: quantitat de *Posidònia oceanica*, presència de nacres (espècies associades de gran interès), presència d'algues invasores i, addicionalment, temperatura de l'aigua.

3.2. Pla de recuperació de l'àguila peixatera

Dos pollets d'àguila peixatera (*Pandion haliateus*) nascuts a Menorca i Cabrera han viatjat, aquest dimarts, a València en el marc del projecte de reintroducció d'aquesta espècie, que té per objectiu augmentar la resiliència, garantir la seva supervivència a llarg termini, connectar les poblacions valencianes amb les balears i aconseguir consolidar la reproducció d'aquesta espècie a la costa valenciana.

El Consorci de Recuperació de Fauna de les Illes Balears (COFIB) ha preparat el trasllat dels dos exemplars durant les últimes setmanes i els ha marcat amb anelles identificadores. Ambdós pollets han seguit un programa d'alimentació i controls veterinaris que assegurin l'estat òptim per formar part del programa.

Els pollets, de 33 i 39 dies de vida, han estat enviats al Parc Natural Marjal de Pego-Oliva. Una vegada allà seran criats mitjançant la tècnica del *hacking*, que consisteix a alimentar els polls dins de grans gàbies sense que vegin els cuidadors, simulant la vida en l'entorn natural. Romandran a les instal·lacions fins que comencin a fer les primeres pràctiques de vol i estiguin en condicions de volar.

Els exemplars seleccionats per a aquest projecte són els que neixen en tercer lloc a cada niu, ja que són els que menys oportunitats tenen de sobreviure. El motiu és la competència que fan els germans més grans per l'aliment que porten els pares. Menys d'un 10% dels tercers pollets no sobreviuen més de dues setmanes i, en conseqüència, els exemplars que arriben a ser adults són molt pocs. Col·laborant amb aquest projecte, es dona sortida als polls amb poques possibilitats de sobreviure, alhora que es reforça la població d'aquesta espècie. A més, la sostracció de la cria no afecta de manera negativa la conservació de l'espècie.

Aquest és el tercer any que la Conselleria de Medi Ambient i Territori col·labora amb aquest projecte. L'any passat un exemplar jove d'àguila peixatera ja va viatjar a València en el marc d'aquest projecte i el 2019 van ser dos.

3.3. El Pla de conservació de la flora amenaçada de Menorca

En aquest cas es tracta de l'elaboració del Pla *Rodríguez-Femenías* de recuperació i conservació de la flora amenaçada de Menorca, que incumbeix a un total de trenta-dues espècies de flora menorquina, algunes de les quals (les prioritàries) es troben catalogades en les categories 'en perill d'extinció' o 'Vulnerables' als catàlegs d'espècies protegides nacional o autonòmic. Es preveuen actuacions per als següents sis anys si bé la vigència del Pla és indefinida fins que no millori la situació de conservació de les espècies de què és objecte. Per a aquestes actuacions previstes per al període 2021-27 s'estima un cost de 221.650 euros.

L'objectiu que persegueix el pla és aconseguir reduir el nivell d'amenaça sobre aquestes espècies, de manera que la seva situació de conservació quedi fora de les dues categories esmentades. Això s'aconseguirà duent a terme diferents accions: incrementant els efectius poblacionals, augmentant l'àrea d'ocupació (creant noves poblacions, protegint territorialment el seu àmbit), restaurant hàbitats alterats, controlant amenaces actives (accessos, pràctiques agrícoles inadequades, espècies exòtiques invasores), millorant el coneixement científic, incrementant la conscienciació i sensibilització, fent seguiment continu d'aquestes poblacions i treballant ex-situ (creant planta en jardins botànics, emmagatzemant llavors, etc.).

El pla està dedicat a Joan Joaquim Rodríguez Femenías, un maonès polifacètic del segle XIX que va mostrar un gran interès per divulgar diferents aspectes del medi natural de Menorca. Va ser un pioner i té dedicades una sèrie d'espècies, com per exemple la *Daphne rodriguezii* (dafne menorquina).

Entre les espècies objecte del pla, hi ha un nombre important d'endemismes exclusius de Menorca. Molts d'ells es troben dins d'Espais Naturals Protegits o Xarxa Natura 2000. Tot i així, el fet que Menorca compti amb la figura de Reserva de la Biosfera dona cobertura a totes aquelles espècies que no es trobin emparades per aquestes figures de protecció territorial. Es troben en diferents hàbitats, com per exemple els relacionats amb basses temporals o zones costaneres exposades a la Tramuntana.

Entre les espècies incloses en el Pla destaquen la dafne menorquina, la lisimàquia, l'api d'en Bermejo o la veça menorquina, totes elles amb baix nombre d'efectius.

4. ALTRES POLÍTIQUES AMBIENTALS

4.1. Sobre custòdia del territori

En el marc de la promoció de la custòdia del territori com a mecanisme de contribució privada a la conservació territorial i ambiental, la *Iniciativa de Custòdia del Territori de les Illes Balears* (ICTIB) ha organitzat la III Setmana de la Custòdia del Territori, amb nombroses activitats destinades a promoure la implicació ciutadana en la conservació de la natura.

La Custòdia del Territori representa una idea antiga i nova alhora. Històricament s'ha realitzat un ús de la terra adequat a un determinat ritme i d'acord amb les necessitats de cada moment i amb absolut respecte. Tanmateix, a partir d'un determinat moment, aquesta utilització es converteix en consum irresponsable i en dilapidació.

S'entén per custòdia del territori el conjunt d'estratègies i instruments que pretenen implicar els propietaris, gestors i usuaris del territori en la conservació i el bon ús dels valors naturals, paisatgístics i culturals.

El potencial de la Custòdia del Territori com a instrument de complicitat social i reforç de la funció pública de conservació del Patrimoni Natural, pot ser enorme, però per a això propietaris, administracions i entitats de Custòdia han de complir els seus compromisos.

Aquestes estratègies i instruments es materialitzen en acords voluntaris i privats entre propietaris, gestors o usuaris i el que es denominen entitats de custòdia. Actualment, en les Illes Balears, hi ha en actiu 144 acords que mantenen 18 entitats, i això suposa una superfície total en custòdia d'11.304 hectàrees de tot l'arxipèlag.

Des d'una perspectiva històrica la Custòdia del Territori s'ha conformat com un moviment social, des de la societat i per a la societat, on l'administració pública manté un paper marginal, secundari o, en el millor dels casos, complementari – amb diverses gradacions-. Les entitats privades prenen el protagonisme respecte a l'objectiu i les accions de conservació del territori. Seguint aquesta mateixa perspectiva, la Custòdia tracta de preservar elements percebuts d'una manera positiva d'una banda de la societat –pels beneficis que reporten- i que poden patir amenaces reals –directes o remotes- que aconsellen emprendre accions que fixin i estabilitzin la seva conservació implantant objectius que les Administracions no arriben a cobrir.

4.2. Revisió de la planificació hidrològica

Aquest mes de gener passat el Consell Balear de l'aigua ha aprovat l'Esquema de temes importants del tercer cicle de planificació del Pla Hidrològic de les Illes Balears.

Aquest estudi defineix les estratègies de la planificació hidrològica. La seva aprovació suposa el segon pas important, després dels Documents Inicials, en la tramitació de la revisió del Pla Hidrològic per al període 2021-2027.

Els deu temes que integren l'ETI són:

- Reutilització i infiltració d'aigües depurades.
- Suficiència hídrica, proveïments urbans i dificultats per atendre les demandes.
- Gestió del risc d'inundació.
- Fonts de contaminació puntual.
- Establiment del règim de cabals ecològics.
- Adaptació i mitigació dels efectes del canvi climàtic.
- Contaminació difusa per nitrats i d'altres.
- Explotació i gestió sostenible de les aigües subterrànies.
- Millora del coneixement.
- Recuperació dels costos dels serveis de l'aigua.

El document incorpora una sèrie de possibles mesures de gestió en relació amb aquests temes que s'hauran de concretar en la següent fase de redacció del Pla Hidrològic.

La primera proposta d'ETI va ser preparat seguint un procés participatiu en el qual han col·laborat 78 persones (membres de les Juntes Insulars de l'aigua, del Consell Balear de l'aigua i entitats, professionals i ciutadans que participen sovint en la planificació hidrològica). A partir de les seves aportacions, es va decidir incloure la reutilització i infiltració d'aigües depurades com un dels temes importants en aquest tercer cicle de planificació.

Durant el tràmit de consulta pública, s'han rebut 11 aportacions de diverses administracions, grups ecologistes i associacions de regants. A més, s'han dut a terme tallers participatius telemàtics per a cada un dels temes importants, on han participat un total de 165 persones. Finalment, s'han organitzat dos tallers

participatius sectorials amb el sector agrícola incorporant-se algunes de les aportacions que s'han fet.

Es preveu que en els mesos vinents es posi a informació i consulta pública l'esborrany de pla hidrològic pel tercer cicle de planificació i l'avaluació ambiental estratègica.